

Onafhankelijke werking van de actuariële functie bij IBP's

Vaststellingen na inspecties bij IBP's en hun dienstverlener belast met de actuariële functie

12 oktober 2021

FINANCIAL SERVICES AND MARKETS AUTHORITY

AUTORITEIT VOOR FINANCIËLE DIENSTEN EN MARKTEN

AUTORITÉ DES SERVICES ET MARCHÉS FINANCIERS

1. SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Een instelling voor bedrijfspensioenvoorziening (hierna “IBP”) moet de verantwoordelijken voor haar sleutelfuncties en hun eventuele medewerkers in staat stellen om hun taken daadwerkelijk op een objectieve, eerlijke en onafhankelijke manier te vervullen¹.

Om de naleving van deze wettelijke verplichting in de praktijk na te gaan heeft de FSMA een inspectiecampagne op het getouw gezet. De inspecties waren in het bijzonder gericht op het onderzoek van de onafhankelijke werking van de actuariële functie alhoewel die problematiek ook bij andere sleutelfuncties kan voorkomen.

Het opzet van de inspecties was het onderzoek van het beheer van het belangenconflict dat kan voortvloeien uit het samengaan in hoofde van dezelfde dienstverlener van de uitoefening voor eenzelfde IBP van de actuariële functie enerzijds en operationele taken of consultancyopdrachten anderzijds, voor zover die taken of opdrachten relevant zijn voor de actuariële functie of binnen haar controledomein vallen. Dit specifieke belangenconflict wordt verder in dit verslag “het Belangenconflict” genoemd.

Alle dienstverleners die de uitoefening van de actuariële functie cumuleerden met voormelde operationele taken of consultancyopdrachten voor eenzelfde IBP kwamen aan bod.

Dit sectorverslag bevat een samenvatting van de belangrijkste vaststellingen van de FSMA. De FSMA heeft een aantal goede praktijken bij de IBP’s en de dienstverleners vastgesteld. Evenwel bleek uit de vaststellingen toch dat een aantal BP’s en dienstverleners zich onvoldoende bewust waren van voormeld Belangenconflict en er onvoldoende rekening mee hielden in hun beleid en organisatie.

De FSMA geeft in dit verslag meer toelichting bij de kwalificatie van het Belangenconflict in het kader van de uitoefening van de actuariële functie en van andere werkzaamheden door perso(o)n(en) die de actuariële functie vervul(t)(len). Verder formuleert de FSMA een aantal goede praktijken en verbeterpunten.

De FSMA verwacht dat de IBP’s, de dienstverleners en inzonderheid alle personen betrokken bij de actuariële functie, deze toelichting en de opgesomde goede praktijken en verbeterpunten in overweging nemen bij het uitwerken van hun beleid en organisatie.

Voor een omschrijving van een aantal in het sectorverslag gebruikte termen verwijst de FSMA naar het lexicon in bijlage.

¹ Art. 77/2, § 2, zesde lid WIBP.

1. SAMENVATTING EN CONCLUSIES	2
2. INLEIDING.....	5
2.1. Waarom voerde de FSMA inspecties uit in verband met de onafhankelijke werking van de actuariële functie?.....	5
2.2. Wat was de doelstelling van de inspecties en welke werkzaamheden werden uitgevoerd ?	6
2.2.1. Doelstelling.....	6
2.2.2. Werkzaamheden	6
Bij de IBP	7
Bij de dienstverlener	7
3. WETTELIJK KADER	8
4. VASTSTELLINGEN	9
4.1. Vaststellingen bij de IBP's : een aantal van de geïnspecteerde IBP's zijn zich onvoldoende bewust van het Belangenconflict, wat leidt tot een gebrek aan passende beheersmaatregelen.....	9
4.1.1. Algemeen	9
4.1.2. (H)erkennen en beheer van belangenconflicten in het algemeen en van het Belangenconflict in het bijzonder	9
4.1.3. Beleidslijnen van de IBP	10
4.1.4. Uitbestedingsovereenkomst.....	10
4.1.5. Beheersmaatregelen: procedureel kader en implementatie in de praktijk	10
4.1.6. Raad van bestuur	11
4.2. Vaststellingen bij de dienstverleners: ondanks een groter bewustzijn bij de geïnspecteerde dienstverleners, ontbreken bij hen in bepaalde gevallen een passend beleid en organisatie.....	11
4.2.1. (H)erkennen en beheer van belangenconflicten in het algemeen en van het Belangenconflict in het bijzonder	12
4.2.2. Beheersmaatregelen: procedureel kader en implementatie in de praktijk	12
4.2.3. Rapportering t.a.v. de IBP	13
5. GOEDE PRAKTIJKEN EN VERBETERPUNTEN	14
5.1. Kwalificatie van het Belangenconflict dat voortvloeit uit de cumul van de actuariële functie en andere werkzaamheden	14
5.1.1. De actuariële functie is in de eerste plaats een controlefunctie.....	14
5.1.2. De actuariële functie is tevens een ondersteunende functie.....	15

5.2.	Goede praktijken en verbeterpunten voor de IBP.....	15
5.2.1.	Beleidslijnen	15
5.2.2.	Uitbestedingsovereenkomst	16
5.2.3.	Beheersmaatregelen.....	16
5.2.4.	Evaluatie.....	16
5.3.	Goede praktijken en verbeterpunten voor de dienstverlener	17
5.3.1.	Algemene attitude	17
5.3.2.	Algemene organisatie van de dienstverlener	17
5.3.3.	Hiërarchische relatie	17
5.3.4.	Bijzondere beheersmaatregelen m.b.t. de onafhankelijke werking van de actuariële functie	18
5.3.5.	Rapportering aan de IBP	18
	Bijlage: Lexicon	19

2. INLEIDING

2.1. Waarom voerde de FSMA inspecties uit in verband met de onafhankelijke werking van de actuariële functie?

Een IBP moet de verantwoordelijken voor haar sleutelfuncties en hun eventuele medewerkers in staat stellen om hun taken daadwerkelijk op een objectieve, eerlijke en onafhankelijke manier te vervullen².

Het komt voor dat een externe dienstverlener, die via uitbesteding is aangesteld als verantwoordelijke voor een sleutelfunctie bij een welbepaalde IBP, voor diezelfde IBP via uitbesteding ook operationele taken of consultancyopdrachten uitvoert³. Indien deze taken of opdrachten relevant zijn voor de sleutelfunctie in kwestie en binnen haar controledomein vallen, is extra aandacht geboden voor mogelijke belangenconflicten en in het bijzonder voor situaties van autocontrole; in dergelijk geval dreigt de verantwoordelijke voor de actuariële functie immers de werkzaamheden te controleren die hijzelf, in een andere hoedanigheid, heeft verricht.

Deze situatie is voor de FSMA slechts aanvaardbaar mits de nodige waarborgen zijn ingebouwd om de onafhankelijkheid van al wie betrokken is bij de uitoefening van de sleutelfunctie te vrijwaren.

Quasi 100 % van de IBP's actief in België hebben een externe dienstverlener aangesteld als verantwoordelijke voor de actuariële functie. In veel gevallen voert die dienstverlener ook andere operationele taken of consultancyopdrachten uit voor de IBP. Een verhoogd risico op belangenconflicten en op situaties van autocontrole is dus aanwezig.

De FSMA schenkt in het kader van haar toezicht op de governance van een IBP een bijzonder belang aan het beheer van belangenconflicten. Om na te gaan hoe de IBP's en hun sleutelfuncties de wettelijke verplichting inzake de onafhankelijke werking in de praktijk nakomen en met eventuele belangenconflicten in deze context omgaan, voerde de FSMA bij een representatief staal van de sector inspecties ter plaatse uit.

Deze inspecties spitsten zich toe op het beheer van het Belangenconflict voor wat betreft de wettelijke opdracht⁴ van de actuariële functie. Deze bestaat er onder meer in te beoordelen of de methodes, onderliggende modellen en hypothesen (parameters) die gebruikt worden voor de berekening van de technische voorzieningen, passend zijn.

De FSMA publiceerde reeds in 2016 een circulaire over de actuariële functie (voorheen de *aangewezen actuaris*) waarin ze haar verwachtingen met betrekking tot de onafhankelijke werking van de actuariële functie toelichtte.

² Art. 77/2, § 2, zesde lid van de wet van 27 oktober 2006 betreffende het toezicht op de instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening (hierna de 'WIBP').

³ Weliswaar vertegenwoordigd door verschillende fysieke personen voor de uitoefening van de respectieve opdrachten.

⁴ Art. 77/4, §2, 2° WIBP.

2.2. Wat was de doelstelling van de inspecties en welke werkzaamheden werden uitgevoerd ?

2.2.1. Doelstelling

Het doel van de inspecties was om na te gaan:

- in welke mate de IBP's en de dienstverleners zich bewust zijn van het voormelde Belangenconflict;
- hoe zij dit (potentieel) Belangenconflict beheren, en hierbij een duidelijk zicht te krijgen op de praktijk ("*fact finding*") en zo de goede en slechte praktijken te identificeren.

De inspecties gingen niet in op volgende onderwerpen:

- de uitbesteding zelf door de IBP van de actuariële functie en de andere operationele taken of consultancyopdrachten;
- de fit & proper-evaluatie van de rechtspersoon-verantwoordelijke voor de actuariële functie en van zijn vaste vertegenwoordiger;
- de inhoudelijke kwaliteit van de werkzaamheden van de actuariële functie of van de door de dienstverlener uitgevoerde operationele werkzaamheden en consultancyopdrachten;
- andere werkzaamheden, zoals juridische adviesverlening en het uitoefenen van andere sleutelfuncties (bv. compliance of risicobeheer) door de dienstverlener.

2.2.2. Werkzaamheden

Tussen augustus 2020 en januari 2021 voerde de FSMA een inspectie uit bij 13 IBP's die een externe dienstverlener als verantwoordelijke voor de actuariële functie hadden benoemd en waar die dienstverlener voor de IBP tezelfdertijd operationele taken of consultancyopdrachten vervulde die als relevant kunnen worden beschouwd voor de actuariële functie of binnen haar controledomein vallen.

Alle dienstverleners die de uitoefening van de actuariële functie cumuleerden met voormelde operationele taken of consultancyopdrachten voor eenzelfde IBP kwamen aan bod. De volledige sector van de betrokken dienstverleners werd zo bestreken.

Voorafgaand aan de inspectie analyseerde de FSMA de door de IBP's en de verantwoordelijken voor de actuariële functie overgemaakte informatie en documenten, zoals beleidslijnen, uitbestedingsovereenkomsten, notulen van raden van bestuur, verslagen van de sleutelfuncties, etc.

Deze analyse beperkte zich evenwel tot het onderwerp van de inspectie (zie 2.2.1.).

Tijdens de inspectie ter plaatse voerde de FSMA zowel bij de IBP als bij de betrokken dienstverlener auditwerkzaamheden uit.

Bij de IBP

De FSMA ging bij de IBP na of het governancebeleid voldoende waarborgen bood om het Belangenconflict passend te beheren en of het beheer van het Belangenconflict voldoende aan bod kwam in onder meer volgende documenten:

- de beleidslijnen inzake de actuariële activiteiten en uitbesteding⁵;
- de beleidslijnen inzake integriteit, met inbegrip van het belangenconflictenbeleid⁶;
- de uitbestedingsovereenkomst.

Zoals gebruikelijk, interviewde de FSMA de erkende commissaris van de IBP en de verantwoordelijken voor de compliance- en de interne auditfunctie over hun werkzaamheden ter zake. De FSMA peilde o.m. naar hun oordeel of de beleidslijnen en de uitbestedingsovereenkomst het beheer van het Belangenconflict al dan niet afdoende regelden en of ze in de praktijk werden nageleefd.

Bij de dienstverlener

De FSMA onderzocht welke maatregelen de dienstverlener in het algemeen had getroffen om het Belangenconflict te beheren en meer in het bijzonder autocontrole te voorkomen.

De FSMA focuste op de combinatie van de uitoefening van de actuariële functie met de operationele en consultancytaken in hoofde van de dienstverlener waarvan kan worden aangenomen dat ze relevant zijn voor of in het controledomein vallen van de actuariële functie.

Voor wat betreft de taken van de actuariële functie legde de FSMA zich bij de inspecties toe op “het beoordelen of de methodes, onderliggende modellen en hypothesen (parameters) die gebruikt worden voor de berekening van de technische voorzieningen, passend zijn⁷.”

Onder operationele en consultancy-taken die relevant zijn voor of in het controledomein vallen van de actuariële functie, verstaat de FSMA

- operationele taken;
- de berekening van de technische voorzieningen;
- databeheer;
- consultancyopdrachten inzake:
 - het financieringsplan (bv. continuïteitstoets, actuariële methodes voor de berekening van de technische voorzieningen en de nodige financiering, bepaling van de betrokken parameters en hypothesen, zoals actualisatievoet, effectieve pensioendatum, turnover, sterftetafels, ...);
 - beleggingsbeleid (bv. ALM-studie).

⁵ Art. 76/1, § 1, 5°, c) en d) WIBP.

⁶ Art. 77/5, § 2, eerste lid WIBP.

⁷ Art. 77/4, § 2, 2° WIBP.

3. WETTELIJK KADER

Een IBP beschikt over een doeltreffend governancestelsel dat voor een gezonde en prudente bedrijfsvoering zorgt. Het stelsel laat haar toe de voorgenomen verrichtingen uit te voeren en het mag geen belemmering vormen voor de uitoefening van een passend toezicht. Het governancestelsel staat in verhouding tot de omvang, aard, schaal en complexiteit van de werkzaamheden van de IBP⁸.

Volgende aspecten van het governancestelsel⁹ zijn van bijzonder belang voor de gevoerde inspectiecampagne:

- een adequate en transparante organisatiestructuur met een duidelijke scheiding van functies en verantwoordelijkheden en een doeltreffend stelsel voor de informatieoverdracht;
- een doeltreffend stelsel van interne controle;
- schriftelijke beleidslijnen inzake integriteit (met inbegrip van belangenconflictenbeheer), inzake de actuariële functie en betrokken uitbesteding;
- passende onafhankelijke sleutelfuncties inzake risicobeheer, actuariaat, compliance en interne audit.

De raad van bestuur van de IBP is belast met het uitstippelen van het algemeen beleid van de IBP en het toezicht op, onder andere, de goede uitvoering van de werkzaamheden van haar dienstverleners¹⁰. Hij is in het bijzonder verantwoordelijk om:

- de verantwoordelijke voor de actuariële functie, zijn eventuele vaste vertegenwoordiger en medewerkers in staat te stellen om hun taken daadwerkelijk op een objectieve, eerlijke en onafhankelijke manier te vervullen¹¹;
- erop toe te zien dat de uitbestede functies, activiteiten en operationele taken naar behoren worden uitgevoerd¹².

⁸ Art. 76/1, § 1, eerste en tweede lid WIBP.

⁹ Art. 76/1, § 1, vierde lid WIBP.

¹⁰ Art. 27 WIBP.

¹¹ Art. 77/2, § 2, zesde lid WIBP.

¹² Art. 78, § 1, tweede lid WIBP.

4. VASTSTELLINGEN

4.1. Vaststellingen bij de IBP's : een aantal van de geïnspecteerde IBP's zijn zich onvoldoende bewust van het Belangenconflict, wat leidt tot een gebrek aan passende beheersmaatregelen.

4.1.1. Algemeen

De FSMA heeft bij een aantal IBP's goede praktijken vastgesteld. Deze worden hier niet opgesomd maar komen aan bod in hoofdstuk 5 van dit verslag.

Een aantal van de geïnspecteerde IBP's zijn zich echter onvoldoende bewust van het Belangenconflict dat voortvloeit uit het samengaan in hoofde van dezelfde dienstverlener van de uitoefening voor eenzelfde IBP van de actuariële functie enerzijds en bepaalde operationele taken of consultancyopdrachten anderzijds. Deze stelling wordt hieronder toegelicht aan de hand van concrete vaststellingen. Deze komen wel niet bij alle onderzochte IBP's voor noch in dezelfde mate.

4.1.2. (H)erkennen en beheer van belangenconflicten in het algemeen en van het Belangenconflict in het bijzonder

Volgende inspectiebevindingen wijzen erop dat een aantal IBP's het Belangenconflict of belangenconflicten in het algemeen niet weten te (h)erkennen noch beheren:

- de IBP vindt het moeilijk om belangenconflicten in het algemeen te definiëren;
- de IBP vindt het moeilijk om belangenconflicten in het algemeen te identificeren in haar concrete werking;
- de IBP heeft het Belangenconflict niet geïdentificeerd;
- er bestaat in hoofde van de dienstverlener een sterke concentratie van werkzaamheden voor de IBP, zonder dat de IBP maatregelen heeft getroffen om dit concentratierisico te beheren;
- de relatie tussen de IBP en de dienstverlener of diens vaste vertegenwoordiger duurt reeds zeer lang.

De FSMA stelde soms een gebrek aan besef vast in hoofde van de vertegenwoordigers van de IBP van de concentratie- en afhankelijkheidsrisico's op het niveau van de dienstverlener en van de specifieke belangenconflicten die hieruit kunnen voortvloeien. Ook werd in enkele gevallen een weinig kritische houding waargenomen ten aanzien van de dienstverlener, wat doorwerkt op de besluitvorming binnen de IBP en de daadwerkelijke opvolging van geïdentificeerde risico's door de IBP;

- de IBP legt de verantwoordelijkheid voor de identificatie van belangenconflicten of de goede werking van de actuariële functie (uitsluitend) bij de compliancefunctie of de interneauditfunctie of de erkende commissaris.

4.1.3. *Beleidslijnen van de IBP*

Uit de inspectiewerkzaamheden blijkt dat het inspectiethema als volgt aan bod komt in de beleidslijnen van een aantal IBP's:

- de IBP beschikt niet over een belangenconflictenbeleid of dit beleid is onvoldoende concreet uitgewerkt (vb. zonder concrete voorbeelden van belangenconflicten);
- de IBP beschikt niet of slechts over zeer algemene beleidslijnen m.b.t. de actuariële functie. Het Belangenconflict wordt vaak niet behandeld, noch in termen van identificatie noch in termen van afdoende beheersmaatregelen;
- het belangenconflictenbeleid van de IBP is niet van toepassing op haar dienstverleners, maar enkel op de leden van de organen of interne medewerkers van de IBP of medewerkers van de bijdragende onderneming die werkzaamheden voor de IBP verrichten.

4.1.4. *Uitbestedingsovereenkomst*

Over de wijze waarop het inspectiethema aan bod komt in de uitbestedingsovereenkomst van enkele IBP's deed de FSMA volgende vaststellingen:

- de uitbestedingsovereenkomst benoemt niet duidelijk de verschillende taken die de dienstverlener voor de IBP uitvoert (noch de taken in het kader van de actuariële functie noch de operationele taken en consultancyopdrachten). Ook de beleidslijnen voor de actuariële functie van de betrokken IBP vermelden of behandelen deze taken niet;
- de uitbestedingsovereenkomst bevat geen melding van of een verwijzing naar de beleidslijnen van de IBP inzake de actuariële functie of het belangenconflictenbeheer.

4.1.5. *Beheersmaatregelen: procedureel kader en implementatie in de praktijk*

De inspecties legden volgende gebreken bloot met betrekking tot het beheer van belangenconflicten van een aantal IBP's:

- de IBP heeft geen maatregelen genomen om belangenconflicten in het algemeen op te sporen en te beheren;
- daar waar er wel procedures zijn voorzien om belangenconflicten te beheren, leven de medewerkers van de IBP ze in de praktijk niet na of houdt de IBP er geen toezicht op (bv. geen melding op de documenten van de dienstverlener in welke hoedanigheid hij optreedt, alhoewel dat voorgeschreven wordt in de beleidslijnen voor de actuariële functie);
- de IBP stelt haar dienstverleners niet in kennis van de beleidslijnen van de IBP inzake het beheer van belangenconflicten;
- de IBP gaat niet na in welke mate de dienstverlener belangenconflicten, en in het bijzonder het Belangenconflict beheert;

- de IBP heeft geen formeel belangenconflictenregister ingesteld, niettegenstaande haar eigen beleidslijnen, zoals bv. haar deontologische code, hierin voorzien¹³.

4.1.6. Raad van bestuur

Uit de inspectiewerkzaamheden blijkt dat de werking van de raad van bestuur van een aantal IBP's tekort schiet met betrekking tot volgende elementen:

- de raad van bestuur is zich er niet van bewust dat er belangenconflicten kunnen rijzen;
- de raad van bestuur oefent geen toezicht uit op het beheer van belangenconflicten;
- de raad van bestuur gaat niet in op de (potentiële) belangenconflicten die de verantwoordelijke voor de compliancefunctie opwerpt;
- de raad van bestuur weet niet in welke hoedanigheid de aanwezige medewerker van de dienstverlener optreedt, met name in het kader van de uitoefening van de actuariële functie of in het kader van de uitvoering van operationele taken of consultancyopdrachten of maakt dit onderscheid niet;
- de raad van bestuur evalueert de dienstverlener niet op regelmatige basis, noch voor de uitoefening van de actuariële functie, noch voor de uitgevoerde operationele taken of consultancyopdrachten en bekijkt in dat verband het Belangenconflict niet;
- in veel gevallen documenteert de raad van bestuur in de notulen onvoldoende zijn besluitvorming over voormelde aspecten. De behandeling van belangenconflicten komt niet aan bod. In sommige gevallen is enkel een standaardzin i.v.m. de evaluatie opgenomen, die jaarlijks (quasi) ongewijzigd terugkomt.

4.2. Vaststellingen bij de dienstverleners: ondanks een groter bewustzijn bij de geïnspecteerde dienstverleners, ontbreken bij hen in bepaalde gevallen een passend beleid en organisatie.

Uit de inspectiewerkzaamheden bleek over het algemeen dat dienstverleners een groter bewustzijn van belangenconflicten aan de dag leggen. Er werden ook een aantal goede praktijken vastgesteld. Deze worden hier niet opgesomd maar komen aan bod in hoofdstuk 5 van dit verslag.

Evenwel werden ook vaststellingen bij een aantal dienstverleners gedaan die erop wijzen dat de aanwezigheid van het Belangenconflict in hoofde van de dienstverlener of zijn medewerkers miskend wordt of dat er te weinig maatregelen genomen worden om het te beheren. Ook hier geldt dat de hierna opgesomde vaststellingen niet bij alle onderzochte dienstverleners aanwezig waren noch in dezelfde mate.

¹³ De IBP's wijzen er soms wel op dat ze nog geen belangenconflicten hebben vastgesteld en een formeel register dan ook nog niet aan de orde is.

4.2.1. *(H)erkennen en beheer van belangenconflicten in het algemeen en van het Belangenconflict in het bijzonder*

Volgende inspectiebevindingen wijzen erop dat een aantal van de geïnspecteerde dienstverleners het Belangenconflict of belangenconflicten in het algemeen niet weten te (h)erkennen noch beheren:

- de medewerkers van de dienstverlener zijn niet op de hoogte van de beleidslijnen van de IBP inzake belangenconflicten;
- de vaste vertegenwoordiger vindt het moeilijk om een belangenconflict te definiëren;
- de vaste vertegenwoordiger of zijn medewerkers zijn er zich niet van bewust dat zij zich in een situatie van een belangenconflict bevinden. Dit blijkt bv. uit de volgende vaststellingen:

- een leidinggevende heeft directe verantwoordelijkheid voor of is betrokken bij eerstelijnscontroles op medewerkers die werkzaamheden verrichten die niet binnen zijn domein (hetzij de actuariële functie, hetzij andere operationele taken of adviesopdrachten) vallen;

Zo kwam het voor dat de consultant voor actuariële aangelegenheden de directe leidinggevende was van zowel de vaste vertegenwoordiger als van de rekenactuaris. Deze laatsten bleken bovendien weinig kritisch ten aanzien van voormelde consultant tijdens het gesprek met de FSMA;

- de dienstverlener aanziet werkzaamheden voor de bijdragende onderneming van een IBP niet als bron van een mogelijk belangenconflict in zijn relatie met de IBP;
- de medewerker van de dienstverlener vermeldt in contacten met de IBP niet de hoedanigheid waarin hij optreedt (als consultant of in het kader van de uitoefening van de actuariële functie);
- de vaste vertegenwoordiger of zijn medewerker(s) zijn sterk betrokken bij de uitvoering van consultancyopdrachten en voeren bijvoorbeeld zelf een ALM-studie uit met het oog op de bepaling van het beleggingsbeleid of een continuïteitstoets voor de bepaling van de veiligheidsbuffer in de technische voorzieningen, of stellen zelf het financieringsplan op en lichten de resultaten van deze consultancyopdrachten toe aan de IBP.

4.2.2. *Beheersmaatregelen: procedureel kader en implementatie in de praktijk*

De inspecties legden volgende gebreken bloot met betrekking tot het beheer van belangenconflicten bij een aantal dienstverleners:

- bij enkele dienstverleners ontbreken passende internecontroleprocedures (zoals het 4-ogen principe) voor het naleven van de maatregelen tot beheersing van het Belangenconflict;
- soms is wel een procedureel kader aanwezig, maar leven de medewerkers van de dienstverlener dit in de praktijk niet na. Het onderscheid tussen de werkzaamheden

van de actuariële functie en de operationele taken of consultancyopdrachten van de dienstverlener voor de IBP blijkt soms enkel in de feiten, maar werd niet geformaliseerd;

- soms maken enkel interne documenten van de dienstverlener het onderscheid tussen de werkzaamheden van de dienstverlener aan de IBP in het kader van de actuariële functie enerzijds en de operationele taken of consultancyopdrachten anderzijds en ontbreekt dit onderscheid in documenten ten aanzien van de IBP, zoals bv. de uitbestedingsovereenkomst;
- de dienstverlener maakt bij de facturatie geen onderscheid tussen de werkzaamheden in het kader van de actuariële functie en de andere werkzaamheden die hij voor de IBP verricht. Soms factureert de dienstverlener één forfaitaire som voor alle werkzaamheden samen, waarbij men ervan uitgaat dat het hanteren van een uurtarief een voldoende maatregel is voor het beheer van de risico's verbonden aan de cumul.

4.2.3. Rapportering t.a.v. de IBP

Een aantal dienstverleners hebben niet voorzien in gescheiden rapporteringslijnen t.a.v. de IBP:

- alle communicatie, ook met betrekking tot de uitbestede operationele taken, verloopt via de vaste vertegenwoordiger;
- een medewerker van de dienstverlener, die niet betrokken is bij de actuariële functie, stelt het verslag van de actuariële functie voor aan de raad van bestuur van de IBP;
- de rekenactuaris en de vaste vertegenwoordiger stellen afwisselend het jaarlijks verslag van de actuariële functie voor aan de raad van bestuur;
- de rekenactuaris en de vaste vertegenwoordiger rapporteren niet elk afzonderlijk over hun werkzaamheden aan de IBP;
- soms bereidt de rekenactuaris het verslag voor van de actuariële functie. De vaste vertegenwoordiger ziet het na en voert eventueel enkele aanvullende controles uit;
- de vaste vertegenwoordiger ondertekent zijn verslag niet in die hoedanigheid, maar wel als "raadgevend actuaris".

5. GOEDE PRAKTIJKEN EN VERBETERPUNTEN

De FSMA verwacht dat de IBP's, de dienstverleners en inzonderheid alle personen betrokken bij de actuariële functie de hieronder opgesomde goede praktijken en verbeterpunten in overweging nemen bij het uitwerken van hun beleid en organisatie.

De FSMA benadrukt dat de onderstaande opsomming niet limitatief is. De tijdens de inspecties bij de IBP's en dienstverleners vastgestelde goede praktijken werden eveneens opgenomen in de lijst.

De FSMA neemt de onderstaande goede praktijken en verbeterpunten mee in haar toezicht, maar houdt uiteraard bij de beoordeling van concrete situaties rekening met het proportionaliteitsbeginsel in hoofde van de IBP.

5.1. Kwalificatie van het Belangenconflict dat voortvloeit uit de cumul van de actuariële functie en andere werkzaamheden

De FSMA stelt in verband met de kwalificatie van het Belangenconflict volgende algemene beginselen voorop:

- medewerkers van de dienstverlener die betrokken zijn bij de uitoefening van de actuariële functie, dus zowel de vaste vertegenwoordiger als zijn eventuele medewerkers, mogen enkel opdrachten uitvoeren die passen binnen de controleactiviteiten van de actuariële functie (controle en ondersteuning die samenhangt met die controle);
- medewerkers van de dienstverlener die **niet** betrokken zijn bij de uitoefening van de actuariële functie mogen wél operationele taken of consultancyopdrachten voor de IBP uitvoeren, op voorwaarde dat hun werkzaamheden passend afgescheiden zijn van de actuariële functie en de nodige maatregelen zijn getroffen om belangenconflicten te voorkomen.

5.1.1. *De actuariële functie is in de eerste plaats een controlefunctie.*

De wettelijke opdracht van de actuariële functie is erop gericht om te controleren, met andere woorden om alle mogelijke actuariële-technische risico's, waarmee een IBP te maken kan hebben, op te sporen en bij te dragen tot een goed beheer ervan. De verantwoordelijke voor de actuariële functie rapporteert over de uitvoering van zijn controlewerkzaamheden en over zijn materiële bevindingen aan de raad van bestuur. Tezelfdertijd doet hij aanbevelingen om aan die bevindingen tegemoet te komen¹⁴.

Verder waarschuwt de verantwoordelijke voor de actuariële functie uit eigen beweging de raad van bestuur wanneer hij specifieke risico-ontwikkelingen vaststelt die een negatieve

¹⁴ Art. 77/2, § 3, eerste lid WIBP.

invloed op de IBP hebben of zouden kunnen hebben of indien hij significante inbreuken op de regelgeving vaststelt¹⁵.

In het licht van die controletaak vermijden de verantwoordelijke voor de actuariële functie en zijn medewerkers in ieder geval om betrokken te zijn bij de uitvoering van operationele taken of eerstelijnscontroles in het kader van operationele taken, onder voorbehoud van proportionaliteitsoverwegingen.

5.1.2. *De actuariële functie is tevens een ondersteunende functie.*

Binnen de wettelijke controleopdracht van de actuariële functie kunnen de verantwoordelijke voor de actuariële functie en zijn medewerkers de IBP ondersteuning verlenen door bepaalde concrete suggesties of voorstellen te doen om aan de door de controlefunctie geformuleerde aanbevelingen tegemoet te komen. In de geest van de wettelijke opdracht van de actuariële functie, zoals omschreven in artikel 77/4, § 2, 5° tot 8° van de WIBP, kunnen ze in het kader van die ondersteuning meewerken aan het opstellen of bijwerken van allerlei documenten van de IBP, zoals het financieringsplan of het pensioenreglement (bv. naar aanleiding van de toetreding van een nieuwe bijdragende onderneming of het aanpassen van de methodes en/of parameters / hypothesen van de technische voorzieningen, financiering, ALM-studie, continuïteitstoets, etc.).

Aan deze ondersteuning zijn echter grenzen gelet op het Belangenconflict dat dit met zich meebrengt (autocontrole). De nodige waakzaamheid is dan ook geboden met het oog op het bewaren van de onafhankelijkheid van de actuariële functie.

Er wordt dan ook benadrukt dat de raad van bestuur of het bevoegde operationele orgaan steeds de verantwoordelijkheid voor het eindresultaat en de implementatie dragen. Zo niet, zou de beoordelingsvrijheid van de actuariële functie in het gedrang komen. Concreet betekent dit dat, zelfs al heeft de actuariële functie de IBP ondersteuning geboden, de verantwoordelijke voor de actuariële functie zijn wettelijke opdracht nog steeds op onafhankelijke wijze moet kunnen vervullen en de raad van bestuur nog steeds wijst op de risico's in geval de raad aanbevelingen van de actuariële functie niet of slechts gedeeltelijk volgt. In dat kader past het bv. niet dat de verantwoordelijke voor de actuariële functie of een van zijn medewerkers over de resultaten van de consultancyopdrachten rapporteert of ze toelicht aan de raad van bestuur.

5.2. Goede praktijken en verbeterpunten voor de IBP

5.2.1. *Beleidslijnen*

Volgende goede praktijken en verbeterpunten zijn essentieel bij het uitwerken van de beleidslijnen van een IBP voor wat betreft het beheer van belangenconflicten:

- de IBP beschrijft in haar beleidslijnen inzake integriteit haar methodologie voor het opsporen en beheren van belangenconflicten in het algemeen, desgevallend met verwijzing naar de specifieke regels in de beleidslijnen voor de actuariële functie;

¹⁵ Art. 77/3, § 3, derde lid WIBP.

- in de beleidslijnen voor de actuariële functie beschrijft de IBP:
 - de specifieke methodologie voor het opsporen en beheren van het Belangenconflict;
 - de taken van de medewerkers betrokken bij de actuariële functie enerzijds en van de medewerkers betrokken bij de operationele taken of consultancyopdrachten anderzijds;
 - de regeling dat de medewerkers van de dienstverlener bij contacten met de IBP telkens meedelen in welke hoedanigheid ze optreden.

5.2.2. *Uitbestedingsovereenkomst*

Volgende goede praktijken en verbeterpunten zijn essentieel bij het opstellen van de uitbestedingsovereenkomst tussen een IBP en de dienstverlener:

- de uitbestedingsovereenkomst beschrijft duidelijk en gedetailleerd de onderscheiden taken van de medewerkers betrokken bij de actuariële functie en van de medewerkers betrokken bij de operationele taken of consultancyopdrachten of bij andere sleutelfuncties indien dat al niet is gebeurd in de beleidslijnen voor de actuariële functie;
- eventueel stelt de dienstverlener een afzonderlijke overeenkomst op voor de werkzaamheden uit te voeren in het kader van de actuariële functie.

5.2.3. *Beheersmaatregelen*

Volgende goede praktijken en verbeterpunten zijn essentieel bij het uitwerken van de maatregelen door de IBP om belangenconflicten te beheren:

- de vaste vertegenwoordiger ondertekent de beleidslijnen over de actuariële functie van de IBP;
- de IBP stelt de dienstverlener op de hoogte van haar belangenconflictenbeleid;
- de medewerkers van de IBP zijn steeds aandachtig in hun contacten met de dienstverlener voor het zich voordoen van het Belangenconflict;
- de IBP ziet erop toe dat de dienstverlener belangenconflicten vermijdt door situaties van autocontrole te voorkomen;
- de IBP legt organisatorische scheidingslijnen op aan de dienstverlener ter waarborg van de onafhankelijke werking van de actuariële functie;
- de IBP belast een andere dienstverlener dan de dienstverlener die instaat voor de actuariële functie met consultancyopdrachten.

5.2.4. *Evaluatie*

Volgende goede praktijken en verbeterpunten zijn essentieel bij het evalueren van de dienstverleners en de sleutelfuncties van de IBP:

- de IBP stelt een procedure in voor de evaluatie van de dienstverleners en de sleutelfuncties met een bijzondere aandacht voor het beheer van de gerezen belangenconflicten; tijdens de inspectiecampagne werd in dit verband de goede

praktijk vastgesteld om een coördinatiepersoon aan te stellen om dit proces op te volgen;

- de IBP besteedt bij de evaluatie van de sleutelfunctie en de dienstverlener aandacht aan de identificatie en het beheer van het Belangenconflict;
- de IBP ziet erop toe dat de compliance- en de interne auditfunctie belangenconflicten meenemen in hun controlewerkzaamheden;
- de raad van bestuur documenteert op afdoende wijze zijn evaluaties en de motivatie, bv. in de notulen van zijn vergaderingen.

5.3. Goede praktijken en verbeterpunten voor de dienstverlener

5.3.1. *Algemene attitude*

Volgende goede praktijken en verbeterpunten zijn essentieel in het kader van het bewaken van belangenconflicten door de dienstverlener in het algemeen:

- de dienstverlener aanvaardt geen operationele of consultancyopdrachten voor een IBP waarvoor hij reeds de actuariële functie waarneemt indien hij het Belangenconflict niet passend kan beheren;
- de dienstverlener onderzoekt bij het accepteren van een nieuwe klant of er geen belangenconflict aanwezig is in hoofde van de vaste vertegenwoordiger en de andere medewerkers van de dienstverlener.

5.3.2. *Algemene organisatie van de dienstverlener*

Volgende goede praktijken en verbeterpunten zijn essentieel voor de algemene organisatie van de dienstverlener:

- de organisatie van de dienstverlener beoogt het vermijden van belangenconflicten door situaties van autocontrole te voorkomen:
 - Chinese walls: er is een scheiding in de organisatie van de dienstverlener of een procedureel kader waaruit blijkt dat de personen betrokken bij de actuariële functie niet worden ingeschakeld bij de operationele opdrachten voor de IBP;
 - de dienstverlener heeft de verschillende werkzaamheden toevertrouwd aan verschillende teams met afzonderlijke rapporteringslijnen;
- de dienstverlener hanteert gescheiden timesheets, budgetten en facturatie voor de actuariële functie enerzijds en voor de operationele taken/consultancyopdrachten anderzijds.

5.3.3. *Hiërarchische relatie*

Een goede praktijk bestaat erin in de organisatie van de dienstverlener te vermijden dat er tussen personen betrokken bij de actuariële functie en medewerkers van de dienstverlener belast met operationele taken of consultancyopdrachten voor dezelfde IBP een hiërarchische relatie bestaat, waarbij de leidinggevende directe verantwoordelijkheid draagt of

eerstelijnscontroles uitvoert op medewerkers die werkzaamheden verrichten die niet binnen zijn domein vallen.

5.3.4. Bijzondere beheersmaatregelen m.b.t. de onafhankelijke werking van de actuariële functie

Volgende goede praktijken en verbeterpunten zijn essentieel bij het uitwerken van de maatregelen door de dienstverlener om belangenconflicten te beheren:

- de dienstverlener stelt duidelijke interne instructies of procedures op waaruit blijkt dat de medewerkers betrokken bij de actuariële functie niet deelnemen aan bij de uitvoering van de operationele taken; hij stelt hierover ook passende controleprocedures in;
- de medewerkers betrokken bij operationele taken of consultancyopdrachten hebben geen toegang tot de (elektronische) dossiers van de actuariële functie;
- de medewerkers betrokken bij de actuariële functie kunnen geen berekeningen doen noch aanpassingen doorvoeren in de dossiers van en de systemen gebruikt door de medewerkers belast met de operationele taken (enkel leesrechten);
- de medewerkers van de actuariële functie gebruiken niet dezelfde berekeningsprogramma's als de rekenactuaris;
- grotere kantoren voorzien in een rotatie van de dossiers tussen de verschillende medewerkers, zeker voor wat betreft de actuariële functie (maar is ook een goede praktijk voor de andere taken).

5.3.5. Rapportering aan de IBP

Volgende goede praktijken en verbeterpunten zijn essentieel voor de rapportering van de dienstverlener aan de IBP:

- de vaste vertegenwoordiger en de verantwoordelijke voor de operationele taken bij de dienstverlener stellen elk een apart verslag op over hun werkzaamheden voor de IBP;
- de verantwoordelijke voor de actuariële functie kan de cijfergegevens uit het verslag van de rekenactuaris echter wel gebruiken als vertrekpunt voor zijn verslag. Hij moet dan wel de nodige controles over de correctheid van de cijfers uitvoeren;
- de medewerkers betrokken bij de consultancyopdrachten stellen zelf de resultaten van hun opdracht (bv. de uitgevoerde ALM-studie of continuïteitstoets) voor aan de raad van bestuur van de IBP. Dit belet niet dat de verantwoordelijke voor de actuariële functie eveneens aanwezig is om vanuit zijn specifieke rol de nodige opmerkingen of aanbevelingen te doen.

Bijlage: Lexicon

Voor de toepassing van dit sectorverslag wordt verstaan onder:

- “WIBP”: Wet van 27 oktober 2006 betreffende het toezicht op de instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening;
- “IBP”: de instelling voor bedrijfspensioenvoorziening naar Belgisch recht zoals bedoeld in Titel II van de WIBP;
- “FSMA”: de Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten;
- “operationele taken”: taken die een externe dienstverlener uitvoert voor de IBP in het kader van het beheer van de IBP, zoals bv.:
 - databeheer (verzamelen, coherentie checks, aggregeren, ... van gegevens);
 - individueel dossierbeheer (aansluiting, berekening verworven reserves/prestaties, uittredingsfiches, individuele pensioenfiches, simulaties, ...);
 - periodieke actuariële berekeningen conform het financieringsplan:
 - berekening technische voorzieningen (KTV en LTV);
 - berekening financiering;
 - berekening solvabiliteitsmarge;
 - berekening veiligheidsbuffer o.b.v. een stochastische continuïteitstoets;
 - ...
 - rapportering aan de FSMA (jaarlijkse FiMiS-rapportering, beheer eCorporate, ...) en/of DB2P;
 - voorbereiden van het jaarlijks verslag raad van bestuur, transparantieverslag, ...;
 - IBP bijstaan in het kader van audits;
 - secretariaat van de IBP;
 - eerstelijnscontroles in het kader van operationele taken;
 - rapportering over operationele taken aan de raad van bestuur;
- “consultancyopdrachten”: adviesverlening door een externe dienstverlener aan de IBP zoals bv. over volgende gelegenheden:
 - het vastleggen van parameters en actuariële methodes voor ALM-studies, continuïteitstoetsen en/of financieringsplannen;
 - het uitschrijven/updaten van het financieringsplan;
 - het uitwerken van het herverzekeringsbeleid;
 - het uitwerken van herstelmaatregelen;

- het uitvoeren van ALM-studies (SAA, verwacht rendement en volatiliteit) en continuïteitstoetsen;
- het uitvoeren van simulaties in het kader van een herziening van het pensioenreglement en/of van het financieringsplan;
- de programmatie van nieuwe IT-tools, aanpassing van bestaande IT-tools en/of uitschrijven van de technische specificaties van IT-tools m.b.t. databeheer en/of actuariële berekeningen (verworven reserves/prestaties, technische voorzieningen, financiering, ALM, continuïteitstoetsen, ...);
- ...
- “de dienstverlener”: de via uitbesteding aangestelde persoon benoemd door de IBP als verantwoordelijke voor de actuariële functie¹⁶, die voor de IBP ook operationele en consultancyopdrachten uitvoert die relevant zijn voor of binnen het controledomein vallen van de actuariële functie;
- “het Belangenconflict”: het belangenconflict dat voortvloeit uit het samengaan in hoofde van dezelfde dienstverlener van de uitoefening voor eenzelfde IBP van de actuariële functie enerzijds en operationele taken of consultancyopdrachten anderzijds, voor zover die taken of opdrachten relevant zijn voor de actuariële functie of binnen haar controledomein vallen;
- “de vaste vertegenwoordiger”: de natuurlijke persoon, aangeduid door de rechtspersoon - verantwoordelijke voor de actuariële functie, met toepassing van artikel 77/2, § 2, tweede lid WIBP;
- “de rekenactuaris”: de natuurlijke persoon die, in opdracht van of als vertegenwoordiger van de dienstverlener, actuariële berekeningen uitvoert in het kader van de operationele werkzaamheden van de IBP (bv. berekenen van de technische voorzieningen);
- “de consultant”: de natuurlijke persoon die, in opdracht van of als vertegenwoordiger van de dienstverlener, advies verleent aan de IBP in het kader van consultancyopdrachten;
- “eCorporate”: het communicatieplatform voor beveiligde informatie-uitwisseling tussen de FSMA en de instellingen onder haar toezicht. Dit platform omvat een tool voor het beheer van de door de FSMA gevraagde informatie en een permanente interface voor de raadpleging van die informatie door zowel de FSMA als de instellingen onder haar toezicht.

¹⁶ Met toepassing van artikel 77/2, § 2, eerste lid WIBP.